

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Asetusluonnoksessa esitetään, että osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin tai monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin voidaan sisällyttää tarkempia asiantuntija-arvioiteja, mikäli alkuhaastattelun aikana tarve sellaisille ilmenee. Nämä arvioinnit voisivat liittyä esimerkiksi kotoutuja-asiakkaan osaamisen tunnistamiseen, luku- ja kirjoitustaidon arviointiin, suomen tai ruotsin kielen taidon selvittämiseen, opiskeluvälmiuksien kartoittamiseen tai työ- ja toimintakyvyn tutkimiseen. Asetusluonnoksessa edelleen esitetään, että näitä tarkempia arvioiteja voisivat tuottaa esimerkiksi oppilaitokset, järjestöt ja yksityiset palvelutuottajat.

Asetuksessa tulisi tietosuojaan näkökulmasta huomioida asiantuntija-arvioiteja tekevien tahojen oikeus saada tietoja asiakkaalle viranomaisen toimesta tehdystä alkuhaastattelusta. Asetusluonnoksen mukaisesti toteutettu alkuhaastattelu on laaja, asiakkaan tilannetta kokonaisvaltaisesti avaava kartoitus, joka toimii kaikkien sitä seuraavien toimenpiteiden pohjana. Asiantuntija-arvioita tekevien palveluntuottajien oikeus soveltuvin osin tarkastella alkuhaastattelussa tuotettua dokumenttia nopeuttaisi ja sujuvoittaisi asiantuntija-arvioinnin prosessia, auttaisi ehkäisemään viranomaisen ja palveluntuottajan tekemää päällekkäistä työtä ja mahdollistaisi säästöjä myös tulkkauskustannuksissa.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Monikielisen yhteiskuntaorientaation sisältö ja laajuus tulee suhteuttaa kunnille tehtävään varattuun rahoitukseen. Nykyisellään rahoituksen riittävyyttä ei ole turvattu edes kotoutumiskoulutusten järjestämiseen, joka on osittain myös yhteiskuntaorientaation kanssa päällekkäinen sekä kohderyhmältään että sisällöllisesti.

Asetuksessa tulisi tarkastella maantieteellistä palvelujen järjestämistä ja siihen liittyviä haasteita sekä yhteiskuntaorientaatioiden erilaisia toteutustapoja, jotka lisäävät palvelujen saavutettavuutta ja kustannustehokkuutta, esimerkiksi etäopetus ja hybridimallit. Pirkanmaalla on vuosia toiminut mm. alueellinen verkkokotoutumisen malli, jossa palveluiden saatavuus on etäopetusmenetelmillä turvattu myös harvaan asutuissa ja kaukana kasvukeskuksista sijaitsevissa kunnissa. Samaa mallia tulisi voida soveltaa myös yhteiskuntaorientaatioissa. Asetuksella säädettävä yhteiskuntaorientaation minimituntimäärä tulisi olla esitettyä joustavampi. Pirkanmaalla on pilottiryhmissä saatu hyviä tuloksia esimerkiksi 48 opetustunnin orientaatiojaksoilla.

Nykyisellään laissa todetaan, että yhteiskuntaorientaatiota tulee järjestää kaikille kotoutuja-asiakkaille. Myös yhteiskuntaorientaation kohderyhmää tulisi tarkastella siten, että palvelutarpeen kautta voidaan paremmin tunnistaa henkilöt, jotka aidosti hyötyvät monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä. Joustavuus tuntimäärissä ja palvelutarpeeseen perustuva yhteiskuntaorientaation kohdentaminen lisäävät kustannustehokkuutta. Tampereen kaupunki katsoo, että valtioneuvoston asetusluonnoksen mukaisen yhteiskuntaorientaation toteuttaminen vaatii suuremman rahoituksen kuin, mitä hallituksen esityksessä on yhteiskuntaorientaatioon kohdennettu.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

Ei lausuttavaa.

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Hallituksen esityksessä kotoutumislain kokonaisuudistuksesta tavoitteena on ollut vahvistaa Suomeen muuttavien maahanmuuttajien kotoutumista ja työllisyyttä. Rinnakkain kotoutumislain kokonaisuudistuksen kanssa etenevässä TE-uudistuksessa kunnat vastaanottavat TE-palvelut 1.1.2025 alkaen. Kotoutuja-asiakkaiden osalta kuntiin siirtyy kokonaisvastuu maahanmuuttajien työllisyydestä ja kotoutumisen edistämisestä. Uudistuksia on valmisteltu siitä lähtökohdasta, että valtiolta siirtyvät tehtävät rahoitetaan täysimääräisesti ja että uudet kotolain mukaiset tehtävät rahoitetaan valtionosuusjärjestelmän kautta.

Saman aikaisesti lainsäädäntö- ja palvelurakennemuutosten kanssa, kuntiin on muuttanut vuosina 2022 - 2024 ennätysellinen määrä maahanmuuttajia ja ulkomaalaisten työttömyysaste on tästä syystä kasvanut. Muuttajien ikäryhmä painottuu etenkin työikäisiin henkilöihin. Tämä on lisännyt kotoutumisasiakkaiden määrää työllisyyspalveluissa sekä pitkittänyt jonotusaikoja työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen. Kasvaneista asiakasmääristä ja pitkittyneistä jonoista johtuen kunnille uhkaa siirtyä merkittävää palveluvelkaa, joka Tampereen arvion mukaan on pelkästään Tampereen seudun tulevilla työllisyysalueella yli 1,5 milj. euroa.

Ottaen huomioon Suomen hallituksen edistämät kokonaisvaltaiset uudistukset maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi ja kotoutumisen tukemiseksi ja tämän kokonaisvastuun siirtämisen

kunnille vuoden 2025 alusta alkaen on ristiriitaista ja ongelmallista, että hallitus leikkaa etupainotteisesti niistä rahoituksista, joilla on tarkoitus kattaa kunnille aiheutuvat lisäkustannukset. Kotoutumisen ja työllistymisen onnistumiseksi on tärkeää panostaa riittävään

kielikoulutukseen ja työllistymistä tukevaan ohjaukseen sekä koulutukseen, jolla kotoutuja-asiakkaat saadaan tehokkaammin suomalaisten työmarkkinoiden käyttöön ja heidän työpanoksensa tuottamaan myös yhteiskunnallista hyötyä taloudellisesti. Leikkaamalla palveluista ja kuntien resursseista tähän tavoitteeseen ei päästä ja kunnat joutuvat oman taloutensa puolesta arvioimaan, millaiset resurssit niillä on panostaa rahallisesti näiden palvelujen järjestämiseen.

Kokonaisuutena hallituksen esitys valtioneuvoston asetuksesta on ongelmallinen juuri talouden kokonaisuuden näkökulmasta.

Valtioneuvoston asetuksen muistiossa todetaan, että "Laskennalliseen korvaukseen sisällytettävä kotoutumiskoulutuksen kustannus lasketaan vuosien 2025-2028 julkisen talouden suunnitelman mukaisesti (Pääministeri Orpon hallituksen kehysriihi 15.-16.4.2024: "Alennetaan kotoutumiskoulutuksen korvausta vastaamaan laskeneita kustannuksia.") vuoden 2023 hintatasolla."

Kotoutumiskoulutusten hintatasossa ei ole näkyvillä merkkejä kustannusten laskusta, vaan päinvastoin kohonnut kustannustaso koulutuksissa lisää kuntien kustannuspaineita. Kun tähän lisätään myös maahanmuuttajien määrän ennustettu kasvu etenkin kasvualueilla ja suurissa kaupungeissa sekä kunnille valtiolta siirtyvä palveluvelka ja uudet palveluvelvoitteet, Tampereen kaupunki katsoo, että kotoutumisen edistäminen ja siihen liittyvien palvelujen järjestäminen kunnissa tulee olemaan erittäin haastavaa kiristyvässä kuntataloustilanteessa.

Tampereen kaupunki esittää lausunnossaan, että kotoutumiskoulutusten valtionkorvaukset huomioisivat kustannusten nousun, kotoutuja-asiakkaiden määrän kasvun sekä palveluvelan, joka valtiolta on siirtymässä kuntiin ja kunnille säädetyt uudet palveluvelvoitteet, kuten monikieliset yhteiskuntaorientaatiot ja työvoiman ulkopuolisten kotoutujien palvelut (esim. hallituksen tavoite edistää kotivanhempien työllisyyttä). Kun otetaan huomioon myös korvausajan lyheneminen kansainvälistä suojelua saavien kotoutumisen

edistämiseksi, kuntien kokonaistaloudelliset edellytykset edistää laadukasta ja tuloksekasta kotoutumista heikkenevät merkittävästi.

Tampereen kaupunki tuo esiin myös, että tulkitsemisesta aiheutuvat korvaukset tulevat todennäköisesti olemaan riittämättömiä ja esittää, että tulkitsemisesta aiheutuvia kustannuksia tarkasteltaisiin vuosittain.

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Luonnoksessa esitetään, että asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin tietojen tallentamisesta kansalliseen kotoutumisenhallintajärjestelmään ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Sen mukaan kunta voisi tallentaa maahanmuuttaneen suostumuksella kotoutumisen kannalta tarpeelliseksi katsottuja tietoja kotoutumislain 10 §:ssä tarkoitetuissa ohjaus- ja neuvontapalveluissa tunnistetuista palvelutarpeista ja maahanmuuttaneen ohjaamisesta palveluihin sekä muista maahanmuuttaneen kotoutumiseen liittyvistä asioista.

Tampereen kaupungin näkökulmasta esitys on tervetullut, minkä lisäksi toivoisimme, että luonnokseen kirjataan mahdollisuus jakaa edellä mainittuja tietoja suostumusperustaisesti TNO- ja muiden kotoutumispalveluiden välillä. Kirjaus kannustaisi kotoutumisen edistämisen näkökulmasta tarkoituksenmukaiseen tiedonvaihtoon yli tiimi-, yksikkö- ja organisaatorajojen edistäen ihmiskeskeisyyttä, kokonaisvaltaisuutta ja kustannustehokkuutta niin palvelutuotannossa kuin tiedolla johtamisessa. Asiakkaan suostumusta voitaisiin mahdollisesti hyödyntää myös koskien asiantuntija-arviointeja (asetus 1) tekevien tahojen oikeudesta saada tietoja asiakkaalle viranomaisen toimesta tehdystä alkuhaastattelusta.

Muut huomiot

-

Mikkonen Tuula

Tampereen kaupunki - Päättäjä: apulaispormestari Ilkka Sasi 7.8.2024 §13.

Lisätiedot: kansainvälisen osaamisen palvelujen johtaja Mari Taverne, puh. 040 801 2686, etunimi.sukunimi@tampere.fi